

Bezpečnost v podmínkách organizací a institucí ČR

Martin Jurko – Ministerstvo spravedlnosti ČR, SVŠES, s. r. o.

Bezpečnostní hrozby a rizika – v rámci MS ČR

Pojem **riziko** pochází z italského (risiko) a znamená nebezpečí, vysokou míru pravděpodobnosti nezdaru, škody nebo ztráty. Tento pojem byl užíván i v dalších (např. ve francouzštině, germánských jazycích apod.). **Bezpečnostní rizika** jsou tedy jevy a procesy, které mohou přímo nebo nepřímo negativně působit na společnost, funkce státu nebo jeho občany. Bezpečnostní riziko je definované jako vznikající nebezpečí za předpokladu, že nebezpečné jevy mohou a nemusí nastat. V praxi se nesetkáme s tzv. čistými riziky, zpravidla jich současně působí více. Bezpečnostní rizika jsou zdroje potencionálního ohrožení bezpečnosti státu, které nelze jednoznačně vyloučit. Zahrnují možnosti do jisté míry pravděpodobného vzniku krizové-konfliktní situace (stavu ohrožení, válečného stavu) s těžko předvídatelným vývojem. **Bezpečnostní rizika mohou v některých případech přerůst v bezpečnostní hrozby.** **Bezpečnostní hrozbou** se rozumí situace, která ohrožuje stát a je způsobilá jej poškodit. Při zajištění bezpečnosti vychází každá republika z průběžného identifikování bezpečnostních rizik a hrozeb pro společnost, pro občany a stát a z jejich klasifikace z hlediska aktuálnosti, negativního potenciálu ohrožení jeho zájmů a míry pravděpodobnosti jejich uskutečnění, a to průběžným získáváním a vyhodnocováním relevantních informací a vytvářením bezpečnostního prostředí.

Ministerstva a jiné správní úřady k zajištění připravenosti na řešení krizových situací v oboru své působnosti zpracovávají plán, který obsahuje souhrn krizových opatření a postupů k řešení krizových situací, aby se tak předešlo velkým ztrátám na životech a majetku. Ministerstvo vnitra koordinuje přípravu na krizové stavy a jejich řešení, dále odpovídá za přípravu a řešení krizových situací souvisejících s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem. Taktéž řeší rozpory v oblasti krizového řízení.

Na základě ustanovení § 9 odst. 1 písm. b) zákona 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů zpracovává Ministerstvo spravedlnosti jako ústřední orgán státní správy České republiky „**krizový plán**“.

Krizový plán je souhrnem opatření a postupů k řešení krizových situací. Jeho součástí jsou plánovací, metodické a informační dokumenty, využívané pro rozhodovací, řídicí a koordinační činnosti za krizových situací.

Krizový plán Ministerstva spravedlnosti je zpracován pro krizové situace, které vyplývají z provedené analýzy se zaměřením na krizovou situaci „**Narušení zákonnosti velkého rozsahu**“. Ministerstvo spravedlnosti bylo usnesením BRS č. 295 ze dne 14. května 2002 stanoveno spolugestorem řešení této krizové situace, neboť lze předpokládat, že s případným vznikem a řešením krizové situace „**Narušení zákonnosti velkého rozsahu**“ vyplyne řada úkolů, jejichž plnění je v působnosti resortu Ministerstva spravedlnosti.

Pro účely řešení výše uvedené krizové situace byl zpracován „**typový plán**“, který obsahuje konkrétní úkoly pro resort Ministerstva spravedlnosti, a to jak část justiční, tak i vězeňství.

V souvislosti se zajištěním připravenosti Ministerstva spravedlnosti na řešení krizových situací zřizuje Ministerstvo spravedlnosti „**pracoviště krizového řízení**“ dle § 9 odst. 1 písm. a) krizového zákona a dle § 9 odst. 1 písm. c) krizového zákona zřizuje „**krizový štáb**“. Krizový štáb je pracovní a poradní orgán ministerstva spravedlnosti při zajišťování připravenosti ministerstva na řešení krizových situací. Jednotliví členové krizového štábu jsou jmenováni ministrem. Členství v krizovém štábu je vždy vázáno na funkční zařazení v rámci organizační struktury ministerstva. Aktivace krizového štábu se provádí na pokyn předsedy

krizového štábu, který současně stanoví čas a místo zasedání způsobem zohledňujícím místní podmínky, možnosti a složení krizového štábu. Pro účely aktivace krizového štábu je zpracován plán vyzoomění a svozu členů krizového štábu.

Úkolem ministerstva při řešení krizových situací je především:

- zabezpečit činnosti vlastního úřadu,
- zabezpečení činnosti všech soudů a státních zastupitelství (subjekty kritické infrastruktury dle usnesení VCNP č. 179/2003).

Ministerstvo, Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, Nejvyšší soud, vrchní soudy a státní zastupitelství patří mezi subjekty kritické infrastruktury celostátního významu.

Nezbytnou částí krizového plánu je **zpracování analýzy rizik**, jejíž cílem je získání výčtu a hodnocení těch zdrojů rizika (vnitřní a vnější), které mohou mít negativní dopad na činnost ministerstva v rámci jeho působnosti. Na základě získaného výčtu (přehledu) zdrojů rizika a jejich vyhodnocení budou ministerstvem přijata vhodná opatření k omezení nebo eliminaci jejich možných projevů a následků (ztrát). Informace získané na základě takto provedené analýzy rizik budou následně využity, např. při zpracování tzv. operačních plánů, které jsou součástí přílohy části krizového plánu.

Pro účely provedení analýzy rizik byla využita jednoduchá polokvantitativní metoda. Cílem provedené analýzy rizik bylo:

- identifikování zdrojů rizika,
- odhad následků (ztrát).

Základními podklady pro provedení analýzy rizik byly informace získané od Hasičského záchranného sboru hlavního města Prahy a Magistrátu hlavního města Prahy. Z provedené analýzy rizik je zřejmé, že kromě mimořádných událostí antropogenního typu z kategorie sociogenních (teroristický útok, narušení zákonnosti velkého rozsahu, migrační vlny, demonstrace a veřejné nepokoje), jsou předmětné objekty ministerstva ohroženy dalšími zdroji jak vnitřního, tak vnějšího prostředí z kategorie technogenních mimořádných událostí (havárie s únikem nebezpečné chemické látky, výbuch plynu, požár apod.).

Metodiku použitou pro zpracování analýzy rizik lze charakterizovat jako jednoduchý nástroj pro hodnocení hladiny (úrovně) rizika. Z pohledu hodnocení úrovně rizika lze použítou metodu považovat za polokvantitativní¹. Princip celé metody spočívá na externím odhadu (ocenění) jednotlivých složek² popisujících riziko.

Základními cíli prováděné analýzy rizik jsou:

- **identifikování zdrojů rizik**, které mohou způsobit negativní následky,
- **odhad následků** pro ministerstvo, tyto ztráty mohou představovat především:
 - poškození zdraví,
 - úmrtí osob,
 - škody na majetku,
 - narušení činností ministerstva v rámci jeho působnosti apod.

¹ Úroveň rizika je hodnocena jak kvantitativním způsobem (číslnou hodnotou), tak kvalitativním (slovním) vyjádřením.

² V oboru bezpečnostního inženýrství je riziko jako funkce (kombinace) **pravděpodobnosti** projevení se nebezpečných vlastností zdrojů rizika a **velikosti ztrát** (následků).

Dalšími, neméně důležitými **cíli** analýzy rizik jsou:

- odhad úrovně rizika, které jednotlivé zdroje rizika představují,
- prioritizace zdrojů rizika:
 - určení přijatelnosti rizika jednotlivých zdrojů rizika,
 - selekce nepřijatelných zdrojů rizika.

Na základě dosažených cílů budou za účelem řešení krizových situací přijaty vhodná bezpečnostní opatření, která budou nedílnou součástí zpracovaného krizového plánu ministerstva.

Cílem identifikace zdrojů rizika je především identifikovat ty zdroje rizika, které mohou ovlivnit činnost ministerstva. Při identifikaci bylo nutné vzít v úvahu informace o stávajících ochranných pásmech, ohrožujících vodních tocích, zásobnících nebezpečných chemických látek apod.

Sběr nezbytných informací byl prováděn **ve dvou krocích** (etapách). V první řadě byla provedena identifikace možných vnitřních zdrojů rizika³ vlastními silami - „**interní sběr**“, např. požár, výbuch plynu, unik plynu, narušení dodávek elektrické energie atd. a následně byla zpracována jejich charakteristika. Dále resp. průběžně bylo nutné získat informace o možných vnějších zdrojích rizika⁴ - „**externí sběr**“ např. přívalové deště, extrémní a dlouhodobé vysoké teploty, sněhové kalamity, únik nebezpečných chemických látek atd.. Za tímto účelem bylo využito získaných informací od Magistrátu hlavního města Prahy a místně příslušného HZS hl. m. Prahy.

Pro účely hodnocení identifikace zdrojů rizika z pohledu pravděpodobnosti je využito způsobu jejich hodnocení. K tomuto hodnocení se využívá bodovací tabulky, v níž jsou jednotlivé pravděpodobnosti projevení se nebezpečných vlastností zdrojů rizik bodově ohodnoceny. Hodnocení (odhad) závažnosti následků (ztrát) je provedeno na základě jejich bodového ohodnocení. Je zřejmé, že závažnost ztrát způsobených jednotlivými zdroji rizika bude rozdílná, proto musíme rozlišit ztráty, které budou v přímé souvislosti s poškozením zdraví a života osob od ztrát materiálních.

Ztráty lze tedy rozdělit na tyto základní typy:

- ztráty – poškození zdraví a života osob,
- ztráty – materiální škody.

Na základě vyhodnocení modifikované míry rizika, lze jednotlivé zdroje rizika prioritizovat. Tento krok je nezbytný z pohledu nutnosti přijímání vhodných opatření právě k eliminaci nebo snižování míry rizika těch zdrojů rizika, které mají pro ministerstvo nepřijatelnou úroveň rizika.

Zdroje rizika, u nichž míra rizika přesahuje předem stanovenou mez, jsou hodnocena jako nepřijatelná. Pro tato rizika jsou přijímána vhodná opatření k jejich řízení.

Cílem prioritizace zdrojů rizika je tedy získání přehledu zdrojů rizika s nepřijatelnou mírou rizika, které je nutno eliminovat nebo snížit jejich míru rizika na přijatelnou úroveň.

Literatura

[1] Krizový plán Ministerstva spravedlnosti

Martin Jurko, SVŠES, s. r. o, Ministerstvo spravedlnosti ČR

³ Představují zdroje rizika, jejichž existenci lze očekávat v souvislosti s činností ministerstva resp. předmětných objektů.

⁴ Představují zdroje rizika, jejichž existenci lze očekávat z pohledu povahy okolního prostředí.